

Brocki, Zygmunt

Problematyka historii nauki i techniki w Gdańskim Towarzystwie Naukowym

---

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 13/3, 743-744

1968

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

to t. 12 „Studiów i Materiałów z Dziejów Nauki Polskiej” w serii A: „Historia Nauk Społecznych”, zawierający 25 artykułów* oraz bibliografię prac jubilatów za lata 1923—1966. Oficjalną część zebrania zakończyły odmalowane barwnie i żywo wspomnienia prof. Barycza: poczynając od dzieciństwa spędzonego we wsi sądeckiej, poprzez lata szkolne i studenckie, kończąc zaś na czasach wojny i okresie powojennym. Uzupełniającym akcentem tej naprawdę udanej uroczystości — zorganizowanej staraniem Rady Wydziału Filozoficzno-Historycznego UJ. — była lampka wina i „nieoficjalne” mowy ku czci jubilatów improwizowane m.in. w języku łacińskim.

Irena Stasiewicz

PROBLEMATYKA HISTORII NAUKI I TECHNIKI W GDAŃSKIM TOWARZYSTWIE NAUKOWYM

W części otwartej rocznego walnego zebrania Gdańskiego Towarzystwa Naukowego w dniu 6 marca 1968 r. prof. Stanisław Hüchel wygłosił wykład *Dialog między humanistyką a techniką na tle problemów budownictwa morskiego starego Gdańska*¹. W części wstępnej prof. Hüchel podkreślił, że rozpatrując problem integracji nauk, widać wyraźniejsze, ściślejsze powiązania nauk humanistycznych z naukami technicznymi i techniką niż z naukami przyrodniczo-matematycznymi. Tak jak Ziemia krąży wokół Słońca niezależnie od odkrycia Kopernika, tak prawa matematyczne, fizyczne, chemiczne nie zależą od woli człowieka. Natomiast wytwór techniki jest dziełem człowieka, specjalnie dla człowieka stworzonym, wytwory takie są więc w istocie dziełami humanistycznymi. Po takim wstępie prof. Hüchel przedstawił historyczne budowle morskie Gdańska, zarówno wczesnośredniowieczne, odkryte przez archeologów, jak i nowsze, znane z ikonografii i archiwaliów, a opisywane przez historyków Gdańska i jego portu. Materiał ten prelegent omówił z dwóch punktów widzenia: wykazał wysoki poziom techniczny budowli (specjalnie się zatrzymując nad budowlami portowymi Gdańska przedkrzyżackiego), tak że niektóre urządzenia dzisiejsze różnią się tylko niewiele od starych; po drugie zaś, na tym tle ukazał związki dyscyplin humanistycznych z technicznymi.

Wśród tematów referowanych w 1967 r. na posiedzeniach poszczególnych komisji Gdańskiego Towarzystwa Naukowego kilka dotyczyło zakresu historii nauki i techniki lub też z tą historią się wiązało. W Komisji Filologicznej dr E. Hausler z Magdeburga wygłosił referat o dokonanej przez Jana Baudouina de Courtenay krytyce teorii języka wybitnego językoznawcy-komparatysty Augusta Schleichera (1821—1868). W Komisji Historycznej dr M. Cieśla z Warszawy mówił o działalności katedr filologicznych Politechniki Gdańskiej w latach 1925—1944², a dr B. Cygler — o *Działalności społeczno-politycznej Joachima Lelewela na emigracji w latach 1831—1861*. W cyklu zaś popularnonaukowych odczytów o Gdyni, zorganizowanym przez Komisję Historyczną wspólnie z Biblioteką Miejską w Gdyni, odbył się odczyt dra S. Mikosa, w którym przedstawił on historię budowy portu gdynińskiego.

* Oto autorzy kolejnych prac: L. Hajdukiewicz, A. Gieysztor, P. Czartoryski, M. Brahmner, W. Hucicki, W. Voisé, K. Largosz, P. Ryoicki, L. Szczucki, W. Iatarkiewicz, K. Opalek, R. Dutkova, K. Mrozowska, A. Knot, R. Wroczyński, M. Chamecówna, A. Żeleńska-Chełkowska, F. Bielak, R. Pollak, J. Dybiec, W. Szelińska, A. Jobert, J. Hulewicz, A. Vetulani.

¹ Prof. S. Hüchel na XI Międzynarodowym Kongresie Historii Nauki w Warszawie w 1965 r. przedstawił komunikat *Polscy pionierzy budownictwa morskiego*, wydrukowany w nrze 10/1965 „Techniki i Gospodarki Morskiej”, ss. 387—390.

² W związku z tym przypomnieć należy notatkę *Lektorat języka i literatury polskiej w 1922 r. na Politechnice Gdańskiej* w nrze 1/1967 „Kwartalnika”, s. 183.

Częściowo problematyki historii techniki dotyczyły dwa referaty Komisji Historii Sztuki: dr inż. J. Habeli *Problemy ustalania autorstwa związane z działalnością Antoniego van Obbergena na obszarze Wielkiego Pomorza*³ i dra inż. R. Massalskiego o budynku szpitala św. Ducha w Gdańsku⁴.

W Komisji Fizjograficznej prof. T. Sulma i dr Z. Schwarzwowa przedstawili referat *Z dziejów botaniki na Pomorzu Gdańskim*.

W grudniu 1967 r. Wydział II Towarzystwa zorganizował uroczyste posiedzenie naukowe, poświęcone Marii Skłodowskiej-Curie w setną rocznicę jej urodzin⁵.

Zygmunt Brocki

PROBLEMY HISTORII NAUK LEKARSKICH NA SYMPOZJUM HISTORYKÓW PRASY

W dniach 6—9 grudnia 1967 r. odbyło się w Warszawie i Krakowie pierwsze sympozjum poświęcone dziejom czasopiśmiennictwa w Polsce i metodom jego badania, zorganizowane przez Pracownię Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX wieku PAN i Ośrodek Badań Prasoznawczych RSW „Prasa”.

Udział w obradach wzięło około 120 historyków prasy i osób zainteresowanych z terenu całej Polski. Obecni byli również goście zagraniczni.

Historię czasopism naukowych medycznych przedstawiła dr Teresa Ostrowska w referacie *Prasa medyczna XIX wieku*, a koreferaty opracowali: mgr Wiesława Gądek *Bibliografia czasopism lekarskich*, dr Mieczysław Jesionowski *Wojskowa prasa lekarska i prasa stomatologiczna w Polsce*, dr Konrad Millak *Historia prasy weterynaryjnej w Polsce* i mgr Edmund Szyszko *Polska prasa farmaceutyczna (1820—1962)*.

Referenci przedstawili rozwój historyczny i charakter czasopism medycznych w Polsce w wiekach XIX i XX. Stwierdzili, że „badania nad historią czasopiśmiennictwa lekarskiego są związane z badaniami nad historią nauki i niezbędne dla pełnego rozeznania jej rozwoju i wpływu na kulturę narodową” (dr Millak), w związku z czym należałoby zbadać w jakim stopniu odzwierciedlały one rozwój nauki i w jakim stopniu same przyczyniały się do jej rozwoju. Postulowali opracowanie bibliografii retrospektywnej i słowników biograficznych lekarzy, farmaceutów i stomatologów (*Słownik biograficzny weterynarzy* ukazał się już w opracowaniu dra Millaka). Sugerowali również stworzenie ośrodka badawczego czasopiśmiennictwa naukowego, co umożliwiłoby koordynację poszukiwań materiałów źródłowych przez przedstawicieli różnych dyscyplin, zapobiegłoby dublowaniu pracy i ułatwiłoby badania w zakresie historii nauki. Zwrócili również uwagę, że „badania nad historią czasopiśmiennictwa weterynaryjnego powinny być prowadzone w ramach badań nad historią

³ Por. notatkę o pracy doktorskiej J. Habeli *Antonis van Obbergen, architekt i fortyfikator flamandzki z przełomu XVI i XVII w.*, w nrze 4/1965 „Kwartalnika”, s. 675. Warto przypomnieć, że w czasie dyskusji na obronie tej pracy wyrażono wątpliwość, czy należy mówić i pisać *Antonis van Obbergen*, czy też używać formy *Antoni*. Autorka pracy odpowiedziała wówczas, że według niej należy używać formy oryginalnej, tj. obcej. Nie było to słuszne stanowisko. Prof. W. Doroszewski np. zwraca uwagę, że „polonizacja formy imienia jest zrozumiała jako objaw nawiązania pewnego kontaktu wewnętrznego z osobą dane imię noszącą” (*O kulturę słowa*, Warszawa 1964, s. 678). *Van Obbergen* jest postacią tak blisko związaną z Polską, Pomorzem, Gdańskiem, że polonizacja jego imienia jest w pełni uzasadniona. Jak widzimy, w tytule referatu przedstawionego w Gdańskim Towarzystwie Naukowym *van Obbergen* jest już *Antonim*.

⁴ Por. notatkę *Historyczne i medyczne aspekty architektury szpitalnej* w nrze 2/1967 „Kwartalnika” (s. 446), gdzie przedstawiona jest praca S. Porębowicza o tymże szpitalu gdańskim.

⁵ Szczegóły tego posiedzenia są podane w niniejszym numerze na s. 722.